

Sikaven tumare chavoren e Sostenesko Zakono

Jekh katar e panch chavore ovena viktima/zhertva/ katar e seksualno violence thaj seksualno bilachipa.

Tumen shaj te keren preventiribe kodo ma te achol pes tumare chavesar. Sikaven tumare chaves e Sostenegro Zakono.

E sostenegro Zakono

E Sostenegro Zakono si tikno liloro savo zhutil e daden thaj e dajen te sikaven ple chaven kote ma te den e javera manusha te astaren olen, sar te reaguin thaj kote te roden zhutimos.

So si e Sostenegro Zakono? O zakono phenel: e chaven nashti varesave manusha te astaren pe thana save si uchardine e sostenencar. Numa vi e chavore nashti te astaren javeren pe kodola thana.

O lil dela vi eksplanacija pe kodo kaj e chavorengo badani/tjalo/ si numa lengo thaj isi lache thaj bilache astariba.

Sar te sikava e Sostenegro Zakono	2
Soske e Sostenegro Zakono	5
So te keren te dikhlen kaj isi shajipe vash bilachipe	6
Kote te arakhen materijalo thaj informacija	7

Sar te sikava e Sostenegro Zakono

E sostenegro Zakono si kerdino te zhutil e daden thaj e dajen te astaren diskusija pengere chavencar. Shaj te ovel but efektivno instrumento vash prevencija mamuj o seksualno bilachipa.

E Sostenegro Zakone isi 5 importantno aspektura

1. Tlo badani/tjalo/ si numa tlo

O chavo trubuj te ovel sikavdo kaj olesko badani/tjalo/ si lengo thaj khonik nashti te astarel ole. Phutardini thaj direktno komunikacija e chavencar vash seksualiteto thaj „privatne kotora,, korektno alava vash e genitalije, ka zhutin e chaven te haljoven so si lacho thaj so si bilacho. E chaven isi hakaj/chachipe/pravo/ ma te khamen te chumiden olen, vi te avela l chumidin varekastar kas e chave khamen. E chave trubuj te sichon te phenen „Na,, vash bilacho fizikano kontakto, te nashen katar e bisigurno situacije thaj te phene phurenge save pachana. Si importantno te phenel pes kaj e chave trubuj te vorbin e manushencar kolenge pachana, sa dzikote von na hacharena olen seriozno.

Ano lil, o vast savaht/sakana/ phuchel e Kiko shaj vaj nashti te astarel ole. O Kiko butivar phenelas kaj shaj. Numa, kana o vast khamelas te astarel e Kiko teli e sosten, o Kiko phendas „Na!,,. E dada thaj e daja shaj te len kodi sekvenca thaj te den e cahveske eksplanacija kaj von shaj te phenen „Na,, ko sako jekh momento.

2. Astaribe so si lacho – thaj bilacho

E chave na savaht/sakana/ dzanena so si lacho thaj so si bilacho astaribe. Phenen e chavenge kaj naj mishto vareko te astarel olengere private thana vaj vareko te rodel olendar te astaren olengere private thana. E Sostenegro Zakono zhutil olen lokheste te prendzaren e granica: e sosten. O lil zhutil vi e phuren sar te astaren diskusija e chavencar. Te naj e chave sigurno kana vareko kerel lachipe vaj bilachipe, sigurinen kaj von vash kodo ka phuchen thaj ka roden zhutimos varekastar kaste pachan.

Ano lil o Kiko chi khamel te ovel astardo teli sosten. E dada thaj e daja shaj te den eksplanacija e chavenge kaj varekana e bare manusha (dada, daja, doktoro) shaj te astaren e chaven, numa e chave trubuj te dzanen kaj von shaj te phenen „Na,, kana te hachardine kaj si olenge kodo bilaches.

3. Lacho garavibe – bilacho garavibe

O garavipe si e majbari taktika kodolengi save kerena seksualno bilachipa. Kodoleske e chave trubuj te sikaven pest e keren diferenca mashkar garavipe so si lacho, so bilacho, thaj te kerel pes klima vash pachaipe. Te kerdas vareso e chaven daravde, te hacharen pes namishtes, te oven biloshale kodo si vareso so chi trubuj te garavelpes; trubuj e cahve vash kodo te phenen e manushenge save pachana (dadeske, dajake, policajtoske, sichareske, doktoreske).

Ano lil, o vast vacheri e Kikoske te phenel te khamlas vareko te astarel ole ko bilache thana. Kodo shaj te lel pes thaj te diskutuil pes e chavencar, te shaj te keren diferenca mashkar lacho garavibe (kana si varekasko bijamutnedivesko party) thaj kana e chave garavena vareso bilacho (vareso so kerela olenge dar vaj biloshalipa). E dada thaj e daja trubuj te den kurazho e chavenge te shaj olencar te ulaven kodola bilache garaviba.

4. I prevencija thaj o protektiribe/arakhibe/ si e phurengi responsibilita

Kana si kerdino bilachipe upral e chave, von darana thaj ladzana. E phure trubuj te phageren o tabu vash o seksualiteto thaj te sigurinen kaj e chave ka dzanen kaske te phenen te hacharena dar vaj biloshalipe. E dada thaj e daja trubuj te len specijalno sama thaj te respektuin kodo sar olengere chave hacharena pes. Shaj te oven but riga sostar olengere chavore chi khamen kontakto javere manushencar vaj javere chavencar. Kodo trubuj te respektuil pes. E chave savaht/sakana/ trubuj te hacharen pes slobodne te vorbisaren ple dadencar thaj ple dajencar vash kodo.

O vast ano lil si e Kikosko amal. E bare/phure/ si kate te zhutin e chavoren an lengo sakodivesesko dzivdipe. I prevencija ko seksualno bilachipe si avgo thaj majimportantno responsibiliteto e dajengo thaj e dajengo, thaj si importantno e pharipena ma te pheren pe chavengere pike.

5. Javera butja save dzana khetane e Sostenengo Zakonesar

Reportiribe thaj sikavipe

E chavenge trubuj te den pes instrukcije vash e manusha save so shaj te oven kotor olengere siguripastar. E chave trubuj te oven motivirime te selektirinen manushen kolenge shaj te pachan, save so ka shunen olen thaj ka zhutin olen. Numa jekh manush kodole manushendar shaj te dzivel khetane e chavesar an jekh kher; e javera trubuj te dziven avrijal kotar e familijaki rota. E chave trubuj te dzanen sar shaj te roden zhutimos kotar sa kodola manusha an kodi rota thaj avrijal.

Prendzarde manusha save keren bilachipa

Butivar kodola so keren bilachipa si prindzarde e chavenge. Si specijalno phares e chavenge te hacharen kaj kodola saven so von prindzaren shaj te keren olenge bilachipena. Ikeren tumare godzate kaj o preparacijako proceso vash bilachipe pashljol upral kodo e chave te pachan kodole manushenge. Kodoleske trubuj te dzanel pes kon kinela vareso e chavoreske thaj kon khamela te achol korkore e chavesar.

Bidzangle manusha save kerena bilachipa

Varekana kodo manush so kerel bilachipa si stranco/bipendzardo/. Sikaven tumare chaves vash e kontakija biprendzarde manushencar: shoha ma te khuven ano strancongo vurdon, nikana ma len guglimata vaj vareso vaver kotar e biprendzarde manusha.

Zhutipen

E chave trubuj te dzanen kaj isi profesionalcura save so shaj te zhutin (sichara, socijalno buchara, ombudsmano, e shkolako psihologo, policajto) thaj kaj isi telefonura save so e chave shaj te akharen vash zhutipe.

Sostar e Sostenengo Zakono?

Pashe jekh kotar e panch chavore si viktime/zhertve/ kotar varesavo seksualno bilachipe vaj violenca. Achola kaj e chavore, mursha vaj dzuvlja, kale vaj pharne, kotar sako jekh koloro vaj socialno klasa thaj kotar savo vi te ovel regiono si viktima. E bilache manusha si keren kodo majbut si kodola saven e chavore prendzaren thaj pachana olenge. Kodo so kerel bilachipe, shaj te ovel vi chavo.

Tumen shaj kerena prevencija kodo ma te achol pes tumare chavesar.

Lachi komunikacija e chavesar si i kleja. Kodo phenel te oven phutarde, determinirime, zurale thaj amalikane, bizi te kerel pes bilachi atmosfera.

E Sostenengo Zakono shaj te zhutil tumen pe kodo.

O chavo naj nikana doborom terno te nashti te sikaven ole vash kodo temato, thaj ikeren tumare godzate kaj si tumenge phareder, no so si e tikne chavenge.

So te keren te dikhlen shajutno bilachipa?

Te gindisarden kaj upral tumaro chavo sasa kerdino bilachipe, si but importantno ma te oven holjariko tumare chavoresar. Ma keren tumaro chavo te hacharel pes doshalo.

Ma raspuchen but tumare chaves. Shaj te phuchen so achilas pes, kana thaj kastar, numa ma phuchen sostar kodo achilas pes.

Dikhen ma te oven holjame anglal tumaro chavo. E chave lokheste shaj te arakhen pes doshale thaj ka garaven vareso vi tumendar.

Dikhen ma te keren konkluzije save ka oven kerdine kotar navuzhe informacije. Phene tumare chaveske kaj tumen ka keren vareso mamuj adava so achilas pes thaj kontaktirinen varekas vash azhutipe, psihologe, specijaliste, doktore, socijalno bucharne vaj policija.

Pe varesave thema si specijalno linije zhutipaske thaj centrija saven si responsibiliteta te zhutij e chavorikane zhertvon/viktimon/ kotar seksualno bilachipa. Von shaj te legaren tumen thaj te keren kontakti tumencar vi kana isi shajipe vash bilachipe upral e chave.

Kote te arakhen materijali thaj informacija?

O Europutno Konsili kerdas materijalo te zhutil e daden thaj e dajen te sikaven kado Sostenengo Zakono. An kodo materijali si:

- TV spoti (animirime filmosar)
- Lil savo e daja thaj e daja shaj ginaven e chavenge, kotar 3 dzi ko 7 bersha
- Posterija thaj postakere karte

Sa kodola materijali shaj te oven lendine kotar o www.underwearrule.org

Sasto materijali si kotor e Europutne Konsileskere „Jekh ano Panch,, kampanjatar te stopuil pes i seksualno violenca mamuj e chave. Shaj te sikljovent buteder vash javera protektiriba thaj prevencije so amen keras pe www.coe.int/oneinfive

